

Dr. Varja Balžalorsky Antić - utemeljitev

22. Festival Pranger 2025

Prvenec Alojzije Zupan Sosič *Drevo delfin* (Center za slovensko književnost, 2024) prinaša v trenutne obstoječe lege pesniške pisave v Sloveniji nov, izbrušen glas, ki bralko_ca vabi k večkratnemu vračanju v motivno-tematsko razgibani svet te razdrobljene pesemske zgodbe, ki jo s prvo in zadnjo pesmijo uvajata naslovni entiteti, drevo in delfin: sta to podobi ali dejanska lika? Zupan Sosič ve in izreka, da odgovor ni enoznačen in s svojo pesniško gesto stavi prav na dvoumnost, skrivnostnost, mnogoterost pesniškega izrekanja, ki jo motri tudi s pozicije svoje druge identitete, literarne strokovnjakinje za pripovedništvo.

Njena knjiga se na ravni pesniških postopkov spne v preudaren, a vseskozi tudi globoko intuitiven dialog med na metaforično-metonimičnih nizih zgrajeno zgodbenostjo in ritmičnostjo: je drevo zgodba, ritem pa delfin, in kaj je vmes? Veliko vode, morja, rek na eni strani, veliko zemlje in ognja na drugi. Veliko mest, krajev sveta, a povsod lepota in bolečina, zviti v eno-isto ovijalko. Veliko umetnosti, tudi referenc na patrilinearno tradicijo, ki si jo prisvoji in transformira od nje emancipirana izrekovalka. Čuječen, v drugost odprt glas-telo se poraja v tem vmesnem prostoru, glas včasih moški včasih ženska, včasih drevo (mangrova, kruhovec), vselej v jasni poziciji razdiranja družbeno-spolnih asimetrij. Zgostitev napora izreči (se) v »kardioverz, izpraskan v drevo praznine«.

Vejo po vejo Tanje Božić (LUD Literatura, 2024), pesnice najmlajše generacije, je avtoričina prva samostojna pesniška knjiga in eno najbolj prepričljivih uresničenj čezjezične poezije pri nas, v svetu trenutno enega najbolj izstopajočih pesniških pojavov v času (tragično) vsiljenega ali prostovoljnega nomadstva. Večjezičje tukaj ne vznika v obliki stavkov, celo besednih zvez ne (nujno), pa vendar se logika »dvorečja« vseskozi izkazuje za bistven impulz pesniškega govora. Kajti bivati v dveh jezikih hkrati tem bolj izdolbe prostor čudenja vznikajoči govorici, ki v tej knjigi podaja roku čudenju vznikajočemu življenju v času otroštva, mladosti, vstopa v odraslost, a tudi hkratnosti časov, preteklosti, prihodnosti, zdajšnjosti, ki jo doživlja subjekt_ka. V to vdolbino je mogoče posaditi pèško iz začetka knjige (»Na začetku je bila pèška, mi pravi glas.«). Ne čudi, da je igra, na ravni besede in na ravni grajenja knjige tukaj osnovno počelo. Po njem se veje iz naslova razvejajo v bodisi čisto prava drevesa, bodisi družinsko drevo - transgeneracijsko mrežo, ki je spet ena od nevralgičnih točk raziskovanja sodobne poezije, ki se jo piše v Sloveniji. Knjiga Tanje Božić nam skozi ta drevesa spregovori o množstvenih identitetah, o njihovi mejah (vejah/granicah), o njihovem srečevanju, o možnosti doma, o razseljenosti, tudi o vojnah in travmatičnih spominih nanjo. Pred bralcem_ko raste subtilna do lastne tvarine in sveta odgovorna pesniška govorica, ki priča o velikem talentu.